EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

16. detsember 2010 *

Kohtuasjas C-89/09,

mille ese on EÜ artikli 226 alusel 2. märtsil 2009 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Komisjon, esindajad: G. Rozet ja E. Traversa, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

versus

Prantsuse Vabariik, esindajad: G. de Bergues ja B. Messmer,

kostja,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees J. N. Cunha Rodrigues, kohtunikud A. Arabadjiev, A. Rosas (ettekandja), A. Ó Caoimh ja P. Lindh,

kohtujurist: P. Mengozzi,
kohtusekretär: ametnik N. Nanchev,

arvestades kirjalikus menetluses ja 25. märtsi 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 2. juuni 2010. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Euroopa Ühenduste Komisjon palub oma hagiavalduses Euroopa Kohtul tuvastada, et kuna Prantsuse Vabariik kehtestas piirangu, mille kohaselt võib mittebioloogide osalus ja seega hääleõigus vabade elukutsete valdkonnas tegutsevates piiratud vastutusega äriühingutes (*société d'exercice libéral à responsabilité limiteé*, edaspidi „Selarl"), kes haldavad biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi, olla kuni üks neljandik, ja keelas neil osaluse omamise rohkem kui kahes äriühingus, mis on loodud

eesmärgiga hallata ühiselt ühte või mitut biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi, siis on Prantsuse Vabariik rikkunud EÜ artiklist 43 tulenevaid kohustusi.

Liikmesriigi õiguslik raamistik

2 31. detsembri 1990. aasta seadus nr 90-1258, mis kehtestab riikliku üldraamistiku õigus- või haldusnormidega reguleeritud või lihtsalt kaitstud kutsenimetusega vaba elukutsega tegelemisele äriühingu vormis ja vabade elukutsete esindajate kapitaliosalusega äriühingutele (*Journal officiel de la République française,* edaspidi *„JORF"*, 5.1.1991, lk 216), sätestab oma artiklis 5:

„Üle poole äriühingu kapitalist ja hääleõigusest peab otse või vahendaja kaudu kuuluma allpool punktis 4 osutatud kutseala esindajatele, kes tegelevad kutsetegevusega äriühingu raames.

Piiramata artikli 6 sätete kohaldamist, võib ülejäänud osalus kuuluda:

1. füüsilistele või juriidilistele isikutele, kes tegelevad äriühingu tegevusala(de)ks oleva(te) kutsetegevus(t)ega;

2. kümneaastase tähtaja jooksul füüsilistele isikutele, kes on lõpetanud kutsetegevuse, olles tegelenud oma kutsetegevus(t)ega äriühingu raames;

3. eespool mainitud isikute õigusjärglastele, viie aasta jooksul nende isikute surmast;

4. äriühingutele, mis on asutatud üldise maksuseadustiku (code général des impôts) artiklis 220*quater* A ette nähtud tingimustel, kui selle äriühingu osanikud tegelevad oma kutsetegevusega vabade elukutsete valdkonnas tegutseva äriühingu raames;

5. isikutele, kes on kas tervishoiuvaldkonna või juriidilise või siis õigusemõistmisega seotud valdkonna vaba elukutse esindajad või mis tahes muu artikli 1 esimeses lõigus osutatud vaba elukutse esindajad, kui vastav elukutse kujutab endast äriühingu tegevusala.

Samal kutsealal tegutsemise eesmärgil asutatud äriühingute arvu, milles ühel ja samal eespool punktides 1–5 mainitud füüsiliste või juriidiliste isikute hulka kuuluval isikul tohib osalus olla, võib konkreetse kutseala osas Conseil d'État otsusega piirata.

Juhul kui mõni eespool nimetatud tingimustest ei ole enam täidetud, on äriühingul aega üks aasta, et oma olukord käesolevas seaduses sätestatuga kooskõlla viia. Kui seda ei tehta, võib mis tahes huvitatud isik taotleda kohtult äriühingu lõpetamist. Kohus võib määrata äriühingule maksimaalselt kuuekuulise tähtaja oma olukorra nõuetega vastavusse viimiseks. Äriühingut ei saa lõpetada, kui asja sisulise lahendamise päevaks on selle olukord nõuetega vastavusse viidud.

Kui osanike õigusjärglased või endised osanikud ei ole eespool punktis 3 sätestatud viieaastase tähtaja möödumisel võõrandanud neile kuuluvat osa või aktsiaid, võib äriühing nende vastuseisust hoolimata otsustada oma kapitali vähendamise neile kuuluvate osade või aktsiate nominaalväärtusele vastava summa võrra ja osta need tagasi tsiviilkoodeksi (code civil) artiklis 1843-4 sätestatud tingimuste alusel fikseeritud hinna eest."

3 Pärast põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõppu muudeti seda artiklit 4. augusti 2008. aasta seadusega majanduse moderniseerimise kohta (loi nr 2008-776 de modernisation de l'économie) (*JORF* 5.8.2008, lk 12471).

4 17. juuni 1992. aasta dekreet nr 92-545 äriühingute kohta, mis on loodud eesmärgiga tegeleda biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi juhataja ja juhataja asetäitja vaba elukutsega (décret nº 92-545, du 17 juin 1992, relatif aux sociétés d'exercice libéral de directeurs et directeurs adjoints de laboratoires d'analyses de biologie médicale; *JORF* 21.6.1992, lk 8106), sätestab oma artiklis 10:

„Üks ja sama füüsiline või juriidiline isik, kes kuulub mõnda 31. detsembri 1990. aasta seaduse eespool viidatud artikli 5 teise lõigu punktides 1 ja 5 nimetatud kategooriasse, ei tohi omada osalust rohkem kui kahes äriühingus, mis on loodud eesmärgiga hallata ühiselt ühte või mitut biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi, mille suhtes kohaldatakse tervishoiuseadustiku (code de la santé publique) artiklis L. 753 sätestatut."

5 Selle dekreedi artikkel 11 sätestab:

„Niisuguse äriühingu puhul, mis on loodud eesmärgiga tegeleda biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi juhataja ja juhataja asetäitja vaba elukutsega, võib kuni neljandik osakapitalist kuuluda ühele või mitmele isikule, kes ei vasta eespool osutatud 31. detsembri 1990. aasta seaduse artikli 5 teise lõigu punktides 1 ja 5 sätestatud tingimustele.

Juhul kui vabade elukutsete valdkonna äriühing (*société d'exercice libéral*) on moodustatud aktsiakapitaliga usaldusühingu (*société en commandite par actions*) kujul, ei tohi muudele kui 31. detsembri 1990. aasta seaduse artiklis 5 osutatud isikutele kuuluv kapitaliosa, mis võib küll ületada eelmises lõigus sätestatu, ulatuda siiski mingil juhul 50%-ni."

Kohtueelne menetlus

6 Pärast seda, kui Euroopa Komisjon oli saanud kaebuse, saatis ta 4. aprillil 2006 Prantsuse Vabariigile esimese märgukirja, milles teatas, et teatavad Prantsuse õigusnormid, mis puudutavad biomeditsiinilise analüüsi laboratooriume, ei ole kooskõlas asutamisvabaduse põhimõttega EÜ artkli 43 tähenduses, sest need piiravad esiteks mittebioloogide võimalust omada osalust laboratooriume haldavas Selarlis ja teiseks ühe või mitme laboratooriumi ühiseks haldamiseks loodud äriühingute arvu, milles sama füüsiline või juriidiline isik võib osalust omada.

7 Kuna Prantsuse Vabariik sellele kirjale ei vastanud, saatis komisjon sellele liikmesriigile 15. detsembril 2006 põhjendatud arvamuse, kutsudes nimetatud riiki võtma arvamuse järgimiseks vajalikud meetmed kahe kuu jooksul.

8 Prantsuse Vabariik märkis 14. veebruaril 2007 saadetud vastuses, et põhjendatud arvamuses osutatud õigusnormid on õigustatud rahvatervise kaitse kaalutlustel, olles neid kaalutlusi arvestades vajalikud ja proportsionaalsed.

9 11. aprilli 2008. aasta kirjas teatas kõnesolev liikmesriik, et tema seisukoht on muutunud ja osutas sellele, et kavatseb kaotada kõik asjassepuutuvates laboratooriumides kapitaliosaluse omamist puudutavad piirangud, välja arvatud teatavad rangelt määratletud kutsetegevuse piirangud. Mainitud reformi kehtestava seaduse vastuvõtmine oli liikmesriigi sõnul kavas 2008. aasta lõpus või järgmise aasta alguses, kusjuures selle rakendamise tähtaega ei olnud paika pandud.

10 Komisjon, kes ei omanud teavet selle kohta, millises järgus tööd on, saatis Prantsuse Vabariigile 20. novembril 2008 kirja vastavasisulise teabenõudega.

11 Kõnealune liikmesriik teatas komisjonile 27. detsembri 2008. aasta kirjas, et 22. oktoobril 2008 esitati Assemblée nationale'ile (parlamendi alamkoda) seaduseelnõu, millest tuleneb valitsusele volitus sätestada määrusega õigusnorme biomeditsiini valdkonna üldise reformi läbiviimiseks. Kõnealune valitsus osutas, et see eelnõu peaks tulema Assemblée nationale'is lugemisele 2009. aasta veebruaris, nii et selle teksti kavandatav vastuvõtmine lõplikul kujul lükkub sama aasta maisse.

12 Kuna Prantsuse Vabariik ei esitanud komisjonile kõnealuse määruse ega ka seaduseelnõu vastuvõtmise ajakava, mis andnuks selle institutsiooni käsutusse konkreetsed andmed meetmete kohta, mida kavatsetakse etteheidetava olukorra leevendamiseks võtta, otsustas komisjon esitada kõnesoleva hagi.

Menetlus Euroopa Kohtus

13 Euroopa Kohtu presidendi 14. septembri 2009. aasta määrusega lubati Taani Kuningriigil Prantsuse Vabariigi nõuete toetuseks menetlusse astuda.

14 Kuna Taani Kuningriik teatas, et loobub käesolevas asjas menetlusse astumisest, kustutas Euroopa Kohtu president 9. novembri 2009. aasta määrusega selle liikmesriigi kui menetlusse astuja kohtuasjast.

15 5. veebruari 2010. aasta kirjas paluti vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 54 a Prantsuse Vabariigil võtta kohtuistungil seisukoht väite kohta, mille komisjon esitas repliigis ja mille kohaselt Prantsuse ametiasutused kinnitavad mehhanismi, mis võimaldab väliskapitali juurdepääsu suuremas ulatuses, kui biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumeid reguleerivate normidega ette nähtud 25%, kui nende laboratooriumide toimimist ja korraldust puudutavate otsuste tegemisel hoitakse üksteisest lahus rahalised õigused ja hääleõigus.

16 18. märtsi 2010. aasta kirjaga saatis Prantsuse Vabariik Euroopa Kohtule teatise, mille ta oli komisjonile saatnud 9. märtsil 2010 ja milles ta edastas 13. jaanuari 2010. aasta biomeditsiinimääruse (ordonnance nr 2010-49 relative à la biologie médicale, *JORF* 15.1.2010, lk 819), mille eelnõule ta oli viidanud juba kohtueelses menetluses ja oma vasturepliigis.

Hagi

17 Kõnesolevas hagis esitab komisjon sisuliselt kaks etteheidet. Esiteks väidab ta, et biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumeid reguleerivad normid rikuvad EÜ artiklit 43 osas, milles nendega nähakse esiteks ette, et mittebioloogile ei või kuuluda enam kui veerand osakapitalist ja seega ka hääleõigusest biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi haldavas Selarlis, ja teiseks, et füüsiline või juriidiline isik ei või omada osalust enam kui kahes ühe või mitme biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi haldamiseks loodud äriühingus.

18 Olgu täpsustatud, et biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumeid reguleerivatesse õigusnormidesse viidi määruse nr 2010-49 vastuvõtmise järel sisse teatavad

muudatused. Arvestades, et liikmesriigi kohustuste rikkumise esinemist tuleb hinnata liikmesriigis põhjendatud arvamuses antud tähtaja lõppemisel esineva olukorra alusel ning Euroopa Kohus ei saa arvestada hiljem toimunud muutusi (vt eelkõige 19. mai 2009. aasta otsus kohtuasjas C-531/06: komisjon *vs*. Itaalia, EKL 2009, lk I-4103, punkt 98, ja 25. märtsi 2010. aasta otsus kohtuasjas C-392/08: komisjon *vs*. Hispaania, EKL 2010, lk I-2537, punkt 26), ei ole käesolevas kohtuotsuses nende muudatustega arvestatud.

Esimene etteheide

Poolte argumendid

19 Komisjon väidab, et piirang, mille kohaselt ei või mittebioloogile kuuluda enam kui 25% biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi haldava Selarli osakapitalist ja seega ka hääleõigusest ning mis tuleneb seaduse nr 90-1258 artikli 5 kohaldamisest koosmõjus määruse nr 92-545 artikli 11 esimese lõiguga (edaspidi „esimese etteheite esemeks olevad normid"), kujutab endast asutamisvabaduse õigustamatut piirangut EÜ artikli 43 mõttes. Selle tulemusena piiratakse muudes liikmesriikides kui Prantsusmaal asutatud äriühingute osalemise võimalust ja selliste laboratooriumide asutamisvabadust Prantsusmaal, mis on asutatud teistes liikmesriikides ega vasta esimese etteheite esemeks olevates normides sätestatud kriteeriumidele.

20 Rahvatervise kaitse on muidugi üks kaalutlustest, millega saab õigustada asutamisvabaduse piiranguid. Samas peavad need lisaks olema taotletava eesmärgi saavutamiseks sobivad ega tohi minna kaugemale, kui on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik – kõnesoleva keelu puhul ei ole see nii.

21 Oma seisukoha toetuseks viitab komisjon 21. aprilli 2005. aasta otsusele kohtuasjas C-140/03: komisjon *vs*. Kreeka (EKL 2005, lk I-3177), mis puudutab optikakauplusi. Selles kohtuotsuses asus Euroopa Kohus seisukohale, et vastavas kohtuasjas kõne all olevad Kreeka õigusnormid, mis ei luba optikul pidada rohkem kui ühte optikakauplust ja sätestavad piirangu, mille järgi muudele füüsilistele ja juriidilistele isikutele kui kauplust haldav optik võib kuuluda kuni 50% osakapitalist, on vastuolus EÜ artiklitega 43 ja 48. Viidatud kohtuasja aluseks olevate normide ja käesolevas kohtuasja esimese etteheite esemeks olevate normide vahele saab vaieldamatult tõmmata paralleeli.

22 Komisjoni väitel on nõue, et biomeditsiinilisi analüüse teostaks sobivat erialast haridust omavad asjatundlikud töötajad, patsiendisuhteid reguleerivas õigusraamistikus rahvatervise kaalutlustel õigustatud. Niisuguste õigussuhete raames, mis puudutavad omandit või biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi haldamise õigust, ei paista sellise kvalifikatsiooni nõue seevastu õigustatud.

23 Komisjon väidab repliigis, et biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumidele ei ole ülekantav lahendus, mille Euroopa Kohus valis kahes apteekide osakapitali kuuluvust puudutavas kohtuotsuses (eespool viidatud kohtuotsus Itaalia *vs*. komisjon ja 19. mai 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-170/07 ja C-172/07: Apothekerkammer des Saarlandes jt, EKL 2009, lk I-4171), mis langetati pärast käesolevas asjas hagi ja kostja vastuse esitamist. Nendes kohtuotsustes kinnitas Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuses komisjon *vs*. Kreeka valitust erineva lähenemise. Ta asus nimelt seisukohale, et asutamisvabadusega ei ole vastuolus Itaalia ja Saksa õigusnormide sarnased normid, mis lubavad apteeke omada ja hallata üksnes proviisoritel. Niisugune hinnang on selgitatav ravimite väga erilise laadiga.

24 Biomeditsiinilisi teenuseid osutatakse ainult arsti ettekirjutuse alusel, mis annab järelikult paremad tagatised nii rahvatervise kaitse kui ka tervishoiusüsteemi kulude kontrolli mõttes. Arsti ettekirjutuse tingimus kehtib nii teostatavate analüüside sisu kui ka arvu osas.

25 Komisjon väidab veel, et biomeditsiini sektorile on iseloomulik ka vajadus märkimisväärselt suure rahastamise järele, mis eristab seda apteekide sektorist, ning et esimese etteheite esemeks olevate normidega taotletavat rahvatervise kaitse eesmärki ei ole saavutatud, sest need ei luba koondumisi, mis võimaldaksid teha kvaliteetse teenuse osutamiseks vajalikke investeeringuid. Samuti ei luba need sätted luua üksusi, mis oleks piisava suurusega, et jõuda mastaabisäästuni, millel võiks olla positiivne mõju analüüside maksumusele ja seega ka nende hüvitamisele.

26 Pealegi võimaldaksid asutamisvabadust vähem piiravad meetmed samuti säilitada bioloogide sõltumatuse nende otsustuspädevuse teostamisel, mille tagamisele on suunatud esimese etteheite esemeks olevad normid.

27 Komisjon väidab lisaks, et puudub biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumeid reguleerivate normide ühtsus. Ehkki esimese etteheite esemeks olevates normides ettenähtu keskmes on laboratooriumi direktori täidetav topeltroll haldaja ja bioloogina, ei ole muudetud kohustuslikuks bioloogi reaalset kohalolu laboratooriumi ruumides selle lahtioleku ajal. Komisjon toob veel välja, et Prantsuse ametiasutused kinnitavad

mehhanismi, mis võimaldab väliskapitali juurdepääsu suuremas ulatuses kui 25%, kui asjaomase biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi toimimist ja korraldust puudutavate otsuste tegemisel hoitakse üksteisest lahus rahalised õigused ja hääleõigus.

28 Kuigi Prantsuse Vabariik teavitas kohtueelse menetluse käigus komisjoni oma kavatsusest kaotada mittebioloogide osalust puudutavad piirangud, väidab see liikmesriik kostja vastuses, et piirang, mille kohaselt mittebioloogile ei või kuuluda enam kui veerand osakapitalist ja seega ka hääleõigusest biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi haldavas Selarlis, on kooskõlas EÜ artikliga 43.

29 Rõhutades biomeditsiini keskset ja määravat rolli tervishoiusüsteemis, toob kõnealune liikmesriik välja biomeditsiinilise analüüsi kolm etappi, mis on järgmised: analüüsieelne faas (mille käigus töötajad kohtuvad patsiendiga ning võtavad vajalikud proovid), analüüsifaas (mis on puhttehnilise iseloomuga ning seisneb analüüside teostamises) ning analüüsijärgne faas (mille käigus kontrollitake analüüsitulemuste õigsust patsiendi ravikaarti arvestades). Erinevalt teistes liikmesriikides valitsevast korrast, kus bioloogile on jäetud ennekõike tehniline roll, nähakse Prantsusmaal sisse seatud süsteemi raames ette, et need kolm faasi on ühendatud ja üksteisest lahutamatud, mistõttu Prantsuse ametiasutused valisid suurema meditsiinilise rolli omistamise bioloogile. Bioloogid, kellest 75% on proviisorid või pärast põhiõppe läbimist biomeditsiinile spetsialiseerunud arstid, on kohal ka analüüsieelses faasis, mille käigus nad kohtuvad patsiendiga. Sama käib analüüsijärgse faasi kohta, kus nad kontrollivad tulemusi, teavitavad neist patsienti ja võivad osaleda koos patsiendi arstiga raviviisi valikul ning vajaduse korral teostada täiendavaid uuringuid, kui saadud tulemused seda nõuavad.

30 Prantsuse Vabariik meenutab lisaks, et EÜ artikli 152 lõike 5 järgi võtavad ühenduse tervishoiumeetmed täiel määral arvesse liikmesriikide vastutust tervishoiuteenuste ja arstiabi korraldamisel ning kättesaadavaks muutmisel.

31 Isegi kui eeldada, et esimese etteheite esemeks olevad normid kujutavad endast asutamisvabaduse piirangut, oleks see piirang igal juhul õigustatud ülekaaluka avaliku huviga, milleks on eesmärk kaitsta rahvatervist. Nimelt kohaldatakse neid sätteid kodakondsusel põhineva diskrimineerimiseta ja nende eesmärk on kaitsta bioloogide sõltumatust, hoides ära olukorra, kus viimased juhinduksid majanduslikest, mitte rahvatervise kaitse kaalutlustest. Taotletav eesmärk on kõnealuste sätete abil saavutatav, sest isik, kellele kuulub laboratooriumi osakapitalis enamusosalus, mõjutab vältimatult otsuseid, mida bioloogid patsientide suhtes vastu võtavad. Ka on need sätted selle eesmärgi suhtes proportsionaalsed. Osas, milles laboratooriumi töötajast bioloog on kohustatud täitma bioloogi kvalifikatsioonita tööandja korraldusi, ei saa välistada, et teda suunatakse eelistama rahvatervise kaitse nõuete ees laboratooriumi majanduslikke huve.

32 Prantsuse Vabariik on seisukohal, et Euroopa Kohtu arutluskäik eespool viidatud kohtuotsuses komisjon *vs*. Kreeka, mis puudutab optikute tegevust, ei ole biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumidele ülekantav. Erinevalt optikakauplustest panustavad need laboratooriumid niisuguste toimingute ja otsuste tegemisse, mis on meditsiinilist laadi ja millega võib kaasneda oht patsiendi tervisele.

33 See liikmesriik väidab, et arvestades erijooni, mis iseloomustavad biomeditsiini ning selle tegevuse korraldust Prantsusmaal, tuleks käesolevas asjas pigem kohaldada põhimõtteid, mille Euroopa Kohus kinnitas eespool viidatud kohtuotsustes komisjon *vs*. Itaalia ja Apothekerkammer des Saarlandes jt, mis käsitlevad farmaatsiasektorit.

34 Nende kohtuotsuste järgi võib liikmesriik selle kaalutlusruumi raames, mis tal on otsustamaks, millisel tasemel ta kavatseb rahvatervise kaitse tagada ja kuidas selline tase saavutatakse, leida, et erinevalt proviisori hallatavast apteegist kujutab mitteproviisoripoolne apteegi haldamine endast ohtu rahvatervisele, sest sellisel juhul ei tasakaalusta kasumlikkuse eesmärki muud tegurid. Bioloogid panustavad meditsiinilise iseloomuga toimingute tegemisse ja otsuste langetamisse, millega võib, sarnaselt ravimite proviisoripoolsele kättetoimetamisele apteegist, kaasneda oht rahvatervisele.

35 Prantsuse Vabariik tõdeb lisaks, et komisjon ei ole tõendanud, mispärast piiranguteta puudumine biomeditsiinilise analüüsi laboratooriume haldava Selarli osakapitali omandilise kuuluvuse osas tooks tingimata kaasa nende laboratooriumide ümberkorraldamise, mida ei lubaks esimese etteheite esemeks olevad normid. Pealegi ei saaks laboratooriumide struktuur ja võimalik mastaabisääst mõjutada analüüsikulude hüvitamist eelkõige seetõttu, et selle hüvitise summa sõltub hinnast, mille on kehtestanud riik iga biomeditsiinilise analüüsi osas ja mis on identne kõigis laboratooriumides, sõltumata tehtud analüüsi tegelikust kulust.

36 Lisaks on esimese etteheite esemeks olevad sätted proportsionaalsed selles mõttes, et bioloogi kvalifikatsioonita investorid võivad siiski omada kuni 25% biomeditsiinilise analüüsi laboratooriume haldava Selarli osakapitalist. Niisuguses äriühingus nõuab

kõige olulisemate otsuste vastuvõtmine nende osanike häälteenamust, kes esindavad vähemalt kolme neljandikku osakapitalist. Seega võimaldab kuni 25% osalus saavutada tasakaalu asutamisvabaduse ja bioloogide sõltumatuse tagamise eesmärgi vahel.

37 Asutamisvabadust piiravad meetmed, millele viitab komisjon, ei ole pealegi piisavad, et tagada taotletav rahvatervise kaitse tase.

38 Mis puudutab viimaks biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumeid reguleeriva normistiku ühtsust, siis leiab Prantsuse Vabariik muu hulgas, et kohustus täita oma ülesandeid isiklikult, mis kehtib bioloogi suhtes vastavalt tervishoiuseadustiku artiklile L. 6221-9, nõuab bioloogi tegelikku kohalviibimist laboratooriumis.

39 Seoses komisjoni repliigis esitatud kinnitusega, mille kohaselt liikmesriigi ametiasutused kinnitavad mehhanismi, mis võimaldab väliskapitali juurdepääsu suuremas ulatuses kui 25%, kui asjaomase biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi toimimist ja korraldust puudutavate otsuste tegemisel hoitakse üksteisest lahus rahalised õigused ja hääleõigus, selgitas kõnealune liikmesriik kohtuistungil, et mainitud väide käib tegelikkuses olukordade kohta, kus Prantsuse ametiasutused samastavad muudes liikmesriikides biomeditsiinilise analüüsi laboratooriume haldavad juriidilised isikud bioloogidega, kellel on Prantsuse õiguse järgi juriidilise isiku staatus, võimaldades esimestel nii omada enamusosalust Prantsusmaal laboratooriume haldava Selarli osakapitalis.

Euroopa Kohtu hinnang

– Sissejuhatavad märkused

40 Alustuseks olgu meenutatud, et nii Euroopa Kohtu praktikast kui ka EÜ artikli 152 lõikest 5 nähtub, et liidu õigus ei kahanda liikmesriikide pädevust oma sotsiaalkindlustussüsteemide korraldamisel ning eeskätt tervishoiuteenuste ja arstiabi korraldamist ja kättesaadavaks muutmist reguleerivate sätete vastuvõtmisel.

41 Liikmesriigid peavad selle pädevuse teostamisel siiski järgima liidu õigust, eelkõige liikumisvabadust – sealhulgas asutamisvabadust EÜ artikli 43 mõttes – reguleerivaid EÜ asutamislepingu sätteid. Need sätted keelavad liikmesriikidel kehtestada või säilitada põhjendamatuid piiranguid nende vabaduste teostamisele tervishoiu valdkonnas (vt selle kohta 10. märtsi 2009. aasta otsus kohtuasjas C-169/07: Hartlauer, EKL 2009, lk I-1721, punkt 29; eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs*. Itaalia, punkt 35; eespool viidatud kohtuotsus Apothekerkammer des Saarlandes jt, punkt 18, ning 1. juuni 2010. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-570/07 ja C-571/07: Blanco Pérez ja Chao Gómez, EKL 2010, lk I-4629, punkt 43).

42 Eeltoodut arvestades tuleb selle kohustuse täitmisele hinnangu andmisel arvestada esiteks asjaolu, et inimeste elu ja tervis on EÜ asutamislepinguga kaitstud hüvede ja huvide hulgas esikohal ning teiseks seda, et liikmesriigid võivad otsustada, millisel tasemel nad kavatsevad rahvatervise kaitse tagada ja kuidas selline tase saavutatakse. Kuna see tase võib liikmesriigiti varieeruda, tuleb tunnustada liikmesriikide kaalutlusruumi olemasolu (vt selle kohta 11. septembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-141/07: komisjon *vs*. Saksamaa, EKL 2008, lk I-6935, punkt 51; eespool viidatud

kohtuotsus Apothekerkammer des Saarlandes jt, punkt 19, ning eespool viidatud kohtuotsus Blanco Pérez ja Chao Gómez, punkt 44).

43 Järelikult tuleb kindlaks teha, kas mittebioloogide suhtes kehtiv keeld omada rohkemat kui 25% biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi haldava Selarli osakapitalist ja seega ka hääleõigusest kujutab endast asutamisvabaduse piirangut EÜ artikli 43 mõttes, ja kui see on nii, siis selgitada välja, kas niisugune piirang võib olla õigustatud.

– Asutamisvabaduse piirangu olemasolu

44 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale keelab EÜ artikkel 43 kõik siseriiklikud meetmed, mis isegi siis, kui neid kohaldatakse ilma kodakondsusel põhineva diskrimineerimiseta, võivad takistada ühenduse kodanikel asutamislepinguga tagatud asutamisvabaduse teostamist või muuta selle nende jaoks vähem atraktiivseks (vt eelkõige 14. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-299/02: komisjon *vs.* Madalmaad, EKL 2004, lk I-9761, punkt 15, ja eespool viidatud kohtuotsused komisjon *vs.* Kreeka, punkt 27, ja komisjon *vs.* Itaalia, punkt 43).

45 Selles kontekstis on oluline meelde tuletada, et mõiste „piirang" EÜ artikli 43 mõttes hõlmab selliseid liikmesriigi poolt võetud meetmeid, mis – kuigi nad on ühetaoliselt kohaldatavad – mõjutavad teiste liikmesriikide ettevõtjate sisenemist turule ja takistavad seega liidusisest kaubandust (vt selle kohta 5. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-442/02: CaixaBank France, EKL 2004, lk I-8961, punkt 12, ja 28. aprilli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-518/06: komisjon *vs.* Itaalia, EKL 2009, lk I-3491, punkt 64).

46 Ühelt poolt tuleb tõdeda, et esimese etteheite esemeks olevad normid, mis keelavad mittebioloogidel omada enamat kui 25% biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi haldava Selarli osakapitalist ja seega ka hääleõigusest, piiravad teistes liikmesriikides asutatud bioloogi kvalifikatsioonita füüsiliste ja juriidiliste isikute võimalust omada osalust niisuguse äriühingu osakapitalis.

47 Teisalt pärsivad need normid või isegi takistavad seda, et teistes liikmesriikides asutatud äriühingud, mis haldavad vastavates riikides laboratooriume, mis ei vasta kõnealustes normides sätestatud osakapitali jaotuse kriteeriumidele, asuvad Prantsusmaal Selarli vormis tegutsema. Järelikult takistavad kõnealused normid mainitud ettevõtjaid tegutsemast oma tegevusalal Prantsuse territooriumil asuva püsiva tegevuskoha kaudu ja muudavad selle vähem atraktiivseks; ka mõjutavad need normid viimati nimetatud ettevõtjate pääsu biomeditsiiniliste analüüside turule.

48 Teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjad, kes haldavad biomeditsiiniliste analüüside laboratooriume ja kelle osakapitalist kuulub mittebioloogidele enam kui 25%, võivad olla selleks, et asuda Prantsusmaal Selarli vormis tegutsema, sunnitud kohandama ettevõttesiseselt tavapärast osakapitali jaotuse korda.

49 Eelöeldust tulenevalt olgu tõdetud, et esimese etteheite esemeks olevad normid kujutavad endast asutamisvabaduse piirangut EÜ artikli 43 mõttes.

– Asutamisvabaduse piirangu õigustatus

50 Väljakujunenud kohtupraktika järgi võivad asutamisvabaduse piirangud, mis on kohaldatavad kodakondsusel põhineva diskrimineerimiseta, olla õigustatud ülekaaluka

üldise huvi tõttu, kui need on taotletava eesmärgi saavutamiseks sobivad ega lähe kaugemale, kui on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused Hartlauer, punkt 44; Apothekerkammer des Saarlandes jt, punkt 25, ja Blanco Pérez ja Chao Gómez, punkt 61).

51 Esmalt olgu tõdetud, et esimese etteheite esemeks olevaid norme kohaldatakse kodakondsusel põhineva diskrimineerimiseta.

52 Nagu Euroopa Kohus on juba tunnistanud, on rahvatervise kaitse üks huvidest, mis võib õigustada selliseid asutamislepingus tagatud liikumisvabaduse piiranguid nagu asutamisvabadus (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Hartlauer, punkt 46, ja eespool viidatud 19. mai 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Itaalia, punkt 51).

53 Niisuguses kontekstis tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et kvaliteetsete meditsiiniteenuste säilitamise eesmärk võib kuuluda EÜ artiklis 46 sätestatud erandite alla, kui selline eesmärk aitab kaasa tervisekaitse kõrge taseme saavutamisele (vt selle kohta 13. mai 2003. aasta otsus kohtuasjas C-385/99: Müller-Fauré ja van Riet, EKL 2003, lk I-4509, punkt 67, ja 11. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas C-496/01: komisjon *vs.* Prantsusmaa, EKL 2004, lk I-2351, punkt 66).

54 Lisaks on vaja, et esimese etteheite esemeks olevad normid oleksid selle eesmärgi saavutamiseks sobivad.

55 Selles osas on tähtis, et juhul, kui püsib ebaselgus osas, kas või mil määral eksisteerib oht inimeste tervisele, võiks liikmesriik võtta kaitsemeetmed ilma, et ta peaks ootama

selle ohu täielikku ilmsikstulekut. Lisaks võib liikmesriik võtta meetmed, mis vähendavad nii palju kui võimalik ohtu rahvatervisele (vt selle kohta 5. juuni 2007. aasta otsus kohtuasjas C-170/04: Rosengren jt, EKL 2007, lk I-4071, punkt 49; eespool viidatud 19. mai 2009. aasta otsus kohtuasjas komisjon *vs.* Itaalia, punkt 54, ja eespool viidatud kohtuotsus Blanco Pérez ja Chao Gómez, punkt 74).

56 Toimikust ilmneb, et biomeditsiini sektor on loomuldasa eriline ja asub, nagu väidab Prantsuse Vabariik, tervishoiuteenuste süsteemis keskse kohal. Ka on selge, et selles liikmesriigis on bioloogile omistatud meditsiinialane roll ka analüüsieelses ja -järgses faasis.

57 Nagu väidab kohtujurist oma ettepaneku punktides 83 ja 84, võib biomeditsiiniline analüüs, mida tehakse konkreetse juhtumiga sobimatul viisil või liiga hilja või valesti, põhjustada muu hulgas vigu diagnoosi panekul ja raviviisi valimisel, niisamuti nagu võib tõsiseid tagajärgi kaasa tuua see, kui proviisor annab kliendile vale ravimi. Nagu ka ravimite ületarbimine või väärkasutus, võib biomeditsiiniliste analüüside väär või sobimatu teostamine nii koguselises kui ka kvalitatiivses plaanis tuua sotsiaalkindlustussüsteemile ja seega riigile kaasa asjatuid kulutusi.

58 Sellest tulenevalt näib, et biomeditsiiniliste analüüside väär või sobimatu teostamine kujutab endast sarnast ohtu rahvatervisele nagu sobimatu ravimitarne, mida Euroopa Kohtul oli juhust käsitleda eespool viidatud 19. mai 2009. aasta kohtuotsuses komisjon *vs.* Itaalia ja eespool viidatud kohtuotsuses Apothekerkammer des Saarlandes jt.

Seevastu ei ole kõnealune oht võrreldav sellega, mida kujutab endast väär või sobimatu optikatoodete tarne, mida Euroopa Kohus käsitles eespool viidatud kohtuotsuses komisjon *vs*. Kreeka. Niisugusel tarnel võivad küll olla negatiivsed tagajärjed patsiendile, ent komisjon ei ole siiski tõendanud, et need oleks sama raskusastmega, kui vääralt või sobimatult teostatud biomeditsiiniliste analüüside omad.

59 Neid väiteid ei sea kahtluse alla komisjoni argument, et biomeditsiinilisi analüüse teostatakse üksnes arsti retsepti alusel, mis eristab neid ravimitest ja annab parema tagatise nii rahvatervise kaitse kui ka tervishoiusüsteemi kulude ohjamise osas.

60 Ühelt poolt rõhutas Prantsuse Vabariik kohtuistungil, ilma et komisjon oleks seda vaidlustanud, et biomeditsiinilised analüüsid tehakse arsti retsepti alusel, nagu müüakse apteekides retsepti alusel ka suurem osa ravimitest. Teisalt tõdes Euroopa Kohus eespool viidatud 19. mai 2009. aasta kohtuotsustes komisjon *vs*. Itaalia (punkt 90) ja Apothekerkammer des Saarlandes jt (punkt 60), et retseptiravimite või ravi eesmärgil manustatavate ravimite vajaduseta või ebaõige tarbimine võib evida vägagi kahjulikku mõju tervisele, ilma et tarbija seda manustamise ajal tajuks. Nii ei näi ravimiretsepti võimalik olemasolu kõrvaldavat ebaõigest või sobimatust ravimitarnest tulenevat ohtu rahvatervisele.

61 Sama käib biomeditsiiniliste analüüside kohta. Prantsuse Vabariigi esitatud selgitustest nähtub, et ehkki neid analüüse tehakse arsti retsepti alusel, on bioloogi roll oluline, et tagada taotletud analüüsi õige läbiviimine ja tõlgendamine ning sellest tulenevalt ka see, et analüüsi välja kirjutanud arst valib analüüsitulemuse alusel sobiva raviviisi. Sellega seoses olgu lisaks märgitud, et vastavalt tervishoiuseadustiku (põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõpul kehtinud redaktsiooni) artiklile L. 6211-1 teostati

biomeditsiinilised analüüsid laboratooriumides laborijuhataja või juhataja asetäitja vastutusel, arvestades, et viimased on bioloogid, kes omavad kontrolli laboratooriumide tegevuse üle. Bioloogide rolli muudab ühelt poolt olulisemaks võimalus, mida patsient omab ning mida mainis Prantsuse Vabariik ja mille kohaselt patsient võib pöörduda teatavate biomeditsiiniliste analüüside läbiviimiseks laboratooriumi poole ilma arsti retseptita, ja teisalt Prantsusmaal levinud dialoog retsepi välja kirjutanud arsti ja bioloogi vahel, kusjuures viimane võib vajaduse korral teostada arsti väljakirjutatut täiendavaid analüüse.

62 Mis puudutab komisjoni argumente, et esiteks on biomeditsiini sektorile iseloomulik ka vajadus märkimisväärselt suure rahastamise järele, mis eristab seda apteekide sektorist, ning teiseks, et esimese etteheite esemeks olevate normidega taotletavat eesmärki ei ole saavutatud, sest need ei luba koondumisi, mis võimaldaksid teha kvaliteetse teenuse osutamiseks vajalikke investeeringuid või teeksid võimalikuks mastaabisäästu, millel võiks olla positiivne mõju analüüside maksumusele ja seega ka nende hüvitamisele, siis ei näi tõendid, millele komisjon tugineb, neid väiteid tegelikult toetavat ja need rajanevad vaid oletustel.

63 Prantsuse Vabariik selgitas selles osas, et see, millises mahus biomeditsiinilisi analüüse hüvitatakse, sõltub põhiliselt hinnakirjast, mille alusel riik on otsustanud iga konkreetse analüüsi hüvitada, kusjuures see hinnakiri on kõigi laboratooriumide jaoks sama ega sõltu teenuse tegelikust kulust. Komisjon ei ole tõendanud, et see hüvitis ja biomeditsiinilise analüüsi laboratooriume haldavate ettevõtjate osakapitali omandilise kuuluvuse piirangud oleksid omavahel seotud.

64 Järelikult ilmneb, et komisjon ei ole piisavalt tõendanud, et kõnealuste äriühingute osakapitali avamine väliskapitalile toob biomeditsiiniliste analüüside laboratooriumide rahastamise osas kaasa need positiivsed tagajärjed, millele ta osutab.

65 Arvestades järelikult ühel poolt apteegi ja biomeditsiiniliste analüüside sektori sarnasusi rahvatervisele kujutatavate ohtude vaatevinklist ja teiselt poolt asjaolu, et vastupidi komisjoni väidetele ei saa neid kahte sektorit tegelikult teineteistest eristada ei arsti retsepte ega ka rahastamisvajadusi puudutavate tõdemuste osas, on põhimõtted, mida Euroopa Kohus kinnitas eespool viidatud 19. mai 2009. aasta kohtuotsustes komisjon *vs.* Itaalia ja Apothekerkammer des Saarlandes jt seoses apteekide osakapitali omandilise kuuluvuse piirangutega, käesolevale kohtuasjale täielikult ülekantavad.

66 Arvestades liikmesriikide õigust otsustada tagatava rahvatervise kaitse taseme üle, tuleb selles osas möönda, et liikmesriigid võivad nõuda, et biomeditsiinilisi analüüse teostaks bioloogid, kes on tegelikult ametialaselt sõltumatud. Liikmesriigid võivad samuti võtta meetmeid, mis tõenäoliselt kõrvaldavad sellise sõltumatuse riive ohu või vähendavad seda, kuna taoline riive võib mõjutada negatiivselt rahvatervist ja meditsiiniteenuse kvaliteeti (vt selle kohta eespool viidatud 19. mai 2009. aasta kohtuotsused komisjon *vs.* Itaalia, punkt 59, ja Apothekerkammer des Saarlandes jt, punkt 35).

67 Erinevalt bioloogidest ei ole nii-öelda mittebioloogidel juba määratlusest tulenevalt esimestega samaväärset haridust, kogemust ja vastutust. Neil tingimustel tuleb tõdeda, et nad ei paku samu tagatisi kui bioloogid (vt selle kohta eespool viidatud 19. mai 2009. aasta kohtuotsused komisjon *vs.* Itaalia, punkt 62, ja Apothekerkammer des Saarlandes jt, punkt 38).

68 Järelikult võib liikmesriik käesoleva kohtuotsuse punktis 42 käsitletud kaalutlusruumi raames otsustada, et see, kui mittebioloogidele kuulub enam kui 25% osakapitalist ja hääleõigusest, võib kujutada endast ohtu rahvatervisele ja iseäranis meditsiiniteenuste kvaliteedile. Sellega seoses on oluline märkida, et vastavalt Prantsuse Vabariigi selgitustele, mida komisjon ei ole vaidlustanud, nõuab Selarli kõige olulisemate otsuste vastuvõtmine nende osanike hääleenamust, kes esindavad vähemalt kolme neljandikku osakapitalist. Sellest järeldub, et kui mittebioloogidele kuuluks enam kui 25% osakapitalist ja hääleõigusest, avaldaksid nad niisuguste otsuste langetamisele kindlasti mõju.

69 Komisjon väidab veel, et esimese etteheite esemeks olevad normid ei võimalda saavutada rahvatervise kaitse eesmärki teatava ebaühtluse tõttu viisis, kuidas seda eesmärki taotletakse. Ta toob muu hulgas esile, et biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumeid reguleerivad normid ei muuda kohustuslikuks bioloogi reaalset kohalolu laboratooriumi ruumides selle lahtioleku ajal ning et Prantsuse ametiasutused kinnitavad mehhanismi, mis võimaldab väliskapitali juurdepääsu suuremas ulatuses kui 25%, kui nende laboratooriumide toimimist ja korraldust puudutavate otsuste tegemisel hoitakse üksteisest lahus rahalised õigused ja hääleõigus.

70 Selles osas tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et siseriiklikud õigusaktid on viidatud eesmärgi saavutamise tagamiseks sobivad üksnes juhul, kui need vastavad tõepoolest huvile saavutada see eesmärk ühtselt ja süstemaatiliselt (vt 6. märtsi 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-338/04, C-359/04 ja C-360/04: Placanica jt, EKL 2007, lk I-1891, punktid 53 ja 58; eespool viidatud kohtuotsus Hartlauer, punkt 55, ja eespool viidatud 19. mai 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Itaalia, punkt 66).

71 Ehkki kõnesoleval juhul ei näinud biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumeid reguleerivad normid küll põhjendatud arvamuses sätestatud tähtaja möödumisel ette, et

laboratooriumi ruumides peab selle lahtioleku ajal pidevalt kohal viibima bioloog, sisaldavad need siiski teatavaid sätteid, millele juhtis tähelepanu Prantsuse Vabariik ja mille kohaselt peavad laboratooriumi tegevuse üle teostama tegelikku kontrolli laboratooriumi juhataja ja juhataja asetäitja, kes on selle tegevuse eest vastutavad bioloogid.

72 Nagu sai juba märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 61, võis biomeditsiinilisi analüüse tervishoiuseadustiku artikli L. 6211-1 järgi teostada üksnes biomeditsiiniliste analüüside laboratooriumis laboratooriumi juhataja või juhataja asetäitja vastutusel. Viimased peavad lisaks, vastavalt selle seadustiku artiklile L. 6221-9, täitma oma ülesandeid isiklikult ja tegelikult.

73 Neid nõudeid arvestades ei saa üksnes seetõttu, et biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumeid reguleerivad normid ei näe ette bioloogi pidevat kohustuslikku kohalviibimist laboratooriumi ruumides selle lahtioleku ajal, leida, et need normid ei vastaks käsitletud huvile saavutada rahvatervise kaitse eesmärk ühtselt ja süstemaatiliselt.

74 Mis puudutab komisjoni repliigis esitatud argumenti, et on olukordi, kus mittebioloogidele kuuluda võiva 25% osaluse piirangust minnakse tegelikkuses mööda teatavate mehhanismide abil, millega hoitakse lahus rahalised õigused ja hääleõigus, siis ei vii ka see järelduseni, et kõnealustest normidest puudub ühtsus.

75 Nimelt ilmneb selgitustest, mille Prantsuse Vabariik andis kohtuistungil, et tegelikkuses on tegemist olukordadega, kus Prantsuse ametiasutused samastavad teises

liikmesriigis biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi haldava äriühingu Prantsuse õiguse alusel juriidilise isiku staatuses oleva bioloogiga, võimaldades nii esimestel omada enamusosalust Prantsusmaal laboratooriu3me haldavas Selarlis. Ka nähtub selgitustest, et kuigi vähemalt 75% niisuguse Selarli osakapitalist peab kuuluma bioloogidele, võivad viimaste rolli täita nii füüsilised isikud kui ka selle kutseala esindajatega samastatud juridilised isikud. Kuna biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumeid reguleerivate normide järgi võib bioloogi kutsetegevusega tegeleda ka äriühing, on Prantsuse ametivõimud, lubades olukorda, kus teises liikmesriigis biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi haldavale juriidilisele isikule kuulub enam kui 25% biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi haldava Selarli osakapitalist ja hääleõigusest, taganud neile juriidilistele isikutele samad õigused, mis on Prantsuse õiguse alusel asutatud juriidilise isiku staatuses olevatel bioloogidel. Nagu selgitas Prantsuse Vabariik, tagab ta nii liidu õigusnormide järgimise.

76 Asjaolust, et sellise juriidilise isiku osakapitali puhul, mis haldab biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi teises liikmesriigis, kus puuduvad piirangud mittebioloogide osalusele osakapitalis, võib enamusosalus või isegi kogu osakapital kuuluda näiteks finantsinvestoritest mittebioloogidele, ei piisa, et tuvastada ühtsuse puudumine biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumeid reguleerivates normides. Nimelt tegelevad need juriidilised isikud vastavas liikmesriigis õiguspäraselt bioloogi kutsetegevusega ja nad võib seega samastada Prantsuse õiguse alusel asutatud juriidilise isiku staatuses olevate bioloogidega.

77 Prantsuse Vabariik väitis kohtuistungil veel, et ehkki biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi reguleerivad õigusnormid võimaldavad muud tüüpi äriühingu kui Selarli puhul teatavatel juhtudel kapitaliosaluse ja hääleõiguse lahutamist, on see võimalus ette nähtud vaid selleks, et lubada bioloogidel, kes ei tegele oma kutsetegevusega vastava äriühingu hallatavas biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumis, omada selles äriühingus enamusosalust. Käesoleval juhul on seega tegemist normiga, mis puudutab

spetsiifiliselt biomeditsiinilise analüüsi laboratooriume hallata võivaid muud tüüpi äriühinguid, reguleerides ühelt poolt nendes laboratooriumides töötavate ja teiselt poolt neis mittetöötavate bioloogide vahelisi suhteid, seadmata küsimuse alla piirangut, mille järgi mittebioloogidele võib kuuluda kuni 25% osakapitalist.

78 Lõpuks on asjakohane märkida, et vastuseks talle kohtuistungil esitatud küsimusele täpsustas Prantsuse Vabariik, et ainus biomeditsiinilise analüüsi laboratooriume hallata võiv äriühingu tüüp, milles mittebioloogidele võib kuuluda suurem osalus kui 25%, on aktsiakapitaliga usaldusühing. Nimelt võib mittebioloogidele niisuguses äriühingus kuuluda kuni 49% osalus. See asjaolu, mida komisjon ei käsitlenud, ei näi iseenesest tõendavat ühtsuse puudumist biomeditsiinilise analüüsi laboratooriume reguleerivates õigusnormides. Seda võib selgitada nii Selarli kui ka aktsiakapitaliga usaldusühingu tegevuse eripäraga. Asjassepuutuv liikmesriik rõhutas nimelt (ja komisjon ei ole seda vaidlustanud), et vägagi spetsiifiline kord, mille alusel viimati nimetatud tüüpi äriühing tegutseb, võimaldab bioloogidel igal juhul jätta endale vastutuse äriühingu jaoks oluliste otsuste langetamise eest.

79 Kõigi eelnevate kaalutluste alusel tuleb asuda seisukohale, et esimese etteheite eesmeks olevad õigusnormid on rahvatervise kaitse eeesmärgi saavutamiseks sobivad.

80 Kolmandaks tuleb uurida, et asutamisvabaduse piirang EÜ artikli 43 mõttes ei läheks kaugemale, kui on vajalik selle eesmärgi saavutamiseks, see tähendab, et selle eesmärgi sama tõhusaks saavutamiseks ei oleks nimetatud vabadust vähem piiravaid meetmeid.

81 Komisjon väidab selles osas, et kõnealust eesmärki on võimalik saavutada vähem piiravate meetmetega, näiteks nõudega, et biomeditsiiniliste analüüside tegijaks oleks vajaliku kvalifikatsiooniga pädevad töötajad, kelle suhtes kehtib kutse-eetika põhimõte, mille järgi tervishoiutöötajad on sõltumatud. Komisjon toob lisaks välja esiteks kutsetegevuse piirangud, mille eesmärk on vältida huvide konflikti, ja seejärel tehnilise ja kvaliteedinormistiku ning tervisekaitse inspektoritest arstide ja proviisorite järelevalve biomeditsiinilise analüüsi teostamise üle, mis on ette nähtud biomeditsiinilise analüüsi laboratooriume reguleerivas normistikus. Komisjon märgib lisaks ära võimaluse näha ette mehhanismid rahaliste õiguse ja hääleõiguse lahutamiseks.

82 Võttes siiski arvesse liikmesriikidele jäetud kaalutlusruumi, mida on käsitletud käesoleva kohtuotsuse punktis 42, võib liikmesriik leida, et eksisteerib oht, et praktikas eiratakse õigusnorme, mis peavad tagama bioloogide kutsealase sõltumatuse, sest mittebioloogi kasumiteenimise huvi ei tasakaalusta muud tegurid, nagu sõltumatute bioloogide puhul, ning palgatöötajatest bioloogide allutamine biomeditsiinilise analüüsi laboratooriume haldavale Selarlile, milles mittebioloogidel on enamusosalus, võib esimeste jaoks raskendada haldaja juhistele vastuväidete esitamist (vt selle kohta eespool viidatud 19. mai 2009. aasta kohtuotsused komisjon *vs.* Itaalia, punkt 84, ja Apothekerkammer des Saarlandes jt, punkt 54). Nagu väidab ka Prantsuse Vabariik, ei saa muu hulgas välistada, et mainitud mittebioloogidel võib tekkida kiusatus loobuda mõne majanduslikus mõttes vähem tulusa või tehniliselt keerukama analüüsi tegemisest või vähendada patsiendile analüüsieelses ja analüüsijärgses faasis pakutavat nõustamisteenust, mille pakkumine on iseloomulik biomeditsiini valdkonna korraldusele Prantsusmaal.

83 Komisjon ei ole tõendanud, et ohu bioloogi kutseala sõltumatusele saaks sama tõhusalt kõrvaldada kutsetegevuse piirangute abil, näiteks keelu abil omada osalust biomeditsiinilise analüüsi laboratooriume haldavas Selarlis, mis on sätestatud bimeditsiiniliste analüüside laboratooriumeid reguleerivates normides huvide konflikti

vältimiseks teatud füüsiliste või juriidiliste isikute kategooriate (eeskätt muu valdkonna tervishoiutöötaja või biomeditsiinilise ananlüüsi materjali tarnija) suhtes. Nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 178 ja 179, on käesoleval juhul tegemist keeldudega, mis on sobivad olukordades, kus püütakse lihtsalt vältida, et muu huvi võiks biomeditsiinilise analüüsi laboratooriume haldava Selarli tegevust ebakohaselt suunata. Seevastu ei ole need piisavad, kui on vaja tagada, et bioloogid võtaksid oma otsused vastu tõepoolest, alati ja igal juhul sõltumatult, isegi kui jätta arvese võtmata huvide konflikti olemasolu, mis on olemasolevas seaduses juba formaalselt sedastatud.

84 Mis puudutab tehnilist ja kvaliteedinormistikku ning tervisekaitse inspektoritest arstide ja proviisorite järelevalvet biomeditsiinilise analüüsi teostamise üle, siis on nende näol tegemist mehhanismidega, mille eesmärk on tagada, et biomeditsiinilisi analüüse teostaksid selleks asjakohast haridust ja tehnilisi oskusi ning piisaval kvalitatiivsel tasemel olevat kogemust omavad isikud, kusjuures komisjon ei tõendanud ka, et selline normistik ja järelevalve üksi tagaksid bioloogide sõltumatuse nende otsustuspädevuse teostamisel.

85 Seoses võimalusega, mida komisjon samuti vähem piirava meetmena käsitles ja mis puudutas niisuguste mehhanismide ettenägemist, mis lahutaksid rahalised õigused ja hääleõiguse, võimaldades tagada, et biomeditsiiniliste analüüside laboratooriumide toimimist ja korraldust käsitlevate eeskirjade üle otsustaksid bioloogid, rõhutas Prantsuse valitsus kohtuistungil, et ei tohiks alahinnata survet, mida võivad laboratooriumides oma kutsetegevusega tegelevatele bioloogidele avaldada kolmandad, enamusosalust omavad osapooled.

86 Arvestades liikmesriikide kaalutlusruumi, nii nagu seda on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 42, ei tundu lubamatu, et liikmesriik asub seisukohale, et bioloogide otsustusõigus ei ole piisavalt tagatud juhul, kui neile kuulub enamus biomeditsiinilise analüüsi laboratooriume haldava äriühingu hääleõigusest, ent neil ei ole enamusosalust. Nagu märgib ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 220, võivad kuni 25% hääleõigusest omavate vähemusosanike finantsinvesteeringute tegemise või nende lõpetamise otsused kas või kaudselt mõjutada äriühingu organite otsuseid.

87 Neil tingimustel ei ole tõendatud, et vähem piiravad meetmed võimaldaksid sama tõhusalt tagada rahvatervise kaitse soovitud tasemel.

88 Lisaks ilmneb Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et Prantsuse Vabariik lähtus oma valikul kehtestada piirang, mille kohaselt mittebioloogidele võib kuuluda kõige rohkem 25% biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi haldava Selarli osakapitalist ja hääleõigusest, muu hulgas asjaolust, et niisuguses äriühingus nõuab kõige olulisemate otsuste vastuvõtmine nende osanike häälteenamust, kes esindavad vähemalt kolme neljandikku osakapitalist. Osakapital ja hääleõigus võivad kuuluda mittebioloogidele vaid ulatuses, milles viimased ei saa mõjutada eespool nimetatud otsuseid. Järelikult on esimese etteheite esemeks olevad normid ka taotletava eesmärgiga proportsionaalsed, arvestades, et ühelt poolt kindlustavad need selle, et bioloogid jäävad oma otsustusõiguse teostamisel sõltumatuks ja teiselt poolt võimaldavad need biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi haldava Selarli teatavat avatust väliskapitalile 25% osakapitali piires.

89 Järelikult ei lähe esimese etteheite esemeks olevad normid kaugemale, kui on vajalik nendega taotletava eesmärgi saavutamiseks. Seega tuleb tunnistada, et neist sätetest tulenevaid piiranguid saab selle eesmärgiga õigustada.

90 Kõike eelnevat arvestades tuleb komisjoni hagi esimene etteheide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Teine etteheide

Poolte argumendid

91 Komisjon väidab, et dekreedi nr 92-545 artiklist 10 (edaspidi „teise etteheite esemeks olev õigusnorm") tulenev keeld omada osalust rohkem kui kahes äriühingus, mis on loodud eesmärgiga hallata ühiselt ühte või mitut biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi, kujutab endast asutamisvabaduse õigustamatut piirangut.

92 Ehkki komisjon oli kinnitanud, et nimetatud keeld puudutab nii biolooge kui ka mittebiolooge, täpsustas Prantsuse Vabariik kohtuistungil, et see keeld puudutab tegelikkuses üksnes biolooge, sest mittebioloogid võivad omada osalust piiramata hulgas äriühingutes, mis on loodud eesmärgiga hallata ühiselt ühte või mitut biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi, ent seda 25% kapitaliosaluse ja hääleõiguse piiranguga igaühe osas neist äriühingutest (mis puudutab Selarle).

93 Kostja vastuses ei vaidlusta kõnesolev liikmesriik seda etteheidet, kuna selle esemeks olev norm ei näi talle rahvatervise kaitse seisukohast õigustatud.

94 Sama liikmesriik täpsustab vasturepliigis, et tema kavatsus ei olnud möönda, et niisugune piirang, nagu on ette nähtud teise etteheite esemeks olevas normis, ei võiks ühelgi juhul olla õigustatud rahvatervise kaitse eesmärgiga, arvestades, et liikmesriigil on õigus leida, et biomeditsiini valdkonnas tuleb tagada pakkumiste paljusus.

95 Prantsuse Vabariik märkis vasturepliigis veel, et tal oli kavas kõnealust sätet muuta, sest see tundus talle esiteks ebasobiv ja teiseks ebaproportsionaalne.

96 Nii ei ole kõnealune liikmesriik palunud jätta hagi rahuldamata osas, milles see tugineb teisel etteheitel. Ta kinnitas lisaks kohtuistungil, et ei vaidlusta mainitud etteheidet ning täpsustas, et kõnesolev säte ei ole pärast määruse nr 2010-49 vastuvõtmist enam kohaldatav.

Euroopa Kohtu hinnang

97 Esmalt olgu öeldud, et ehkki komisjoni etteheide näib selle algses sõnastuses viitavat üldise iseloomuga keelule, tundub siiski – arvestades dekreedi nr 92-545 artikli 10 sõnastust ja Prantsuse Vabariigi poolt kohtuistungil antud selgitusi, mida komisjon

sisuliselt ei vaidlustanud –, et teise etteheite esemeks olevas õigusnormis sätestatud keeld puudutab üksnes biolooge.

98 Lisaks on käesolevas asjas selge, et põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumisel oli bioloogi suhtes kehtiv keeld omada osalust enam kui kahe sellise äriühingu osakapitalis, mis olid loodud eesmärgiga hallata ühiselt ühte või mitut biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi, dekreedi nr 92-545 artiklis 10 esitatud sõnastuses jätkuvalt kohaldatav.

99 Kuna piiratakse nende ühe või mitme biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi ühiseks haldamiseks loodud äriühingute hulka, milles bioloogidel võib osalus olla, takistab see keeld bioloogidel teostamast asutamisvabadust ja muudab selle nende jaoks vähem atraktiivseks.

100 Seega on alust tõdeda, et teise etteheite esemeks olev norm kujutab endast asutamisvabaduse piirangut EÜ artikli 43 mõttes.

101 Selles osas ei ole Prantsuse Vabariik väitnud, et teise etteheite esemeks olev norm oleks õigustatud rahvatervise kaitse eesmärgiga. Näib koguni, et kõnealune säte on selle riigi meelest mainitud eesmärgiga sobimatu ja ebaproportsionaalne.

102 Neil tingimustel tuleb pidada komisjoni teist etteheidet põhjendatuks.

103 Seega tuleb märkida, et kuna Prantsuse Vabariik keelas bioloogidel osaluse omamise rohkem kui kahes äriühingus, mis on loodud eesmärgiga hallata ühiselt ühte või mitut biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi, siis on Prantsuse Vabariik rikkunud talle EÜ artiklist 43 tulenevaid kohustusi.

104 Ülejäänud osas tuleb jätta hagi rahuldamata.

Kohtukulud

105 Kodukorra artikli 69 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kodukorra artikli 69 lõike 3 järgi võib Euroopa Kohus määrata kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks.

106 Käesoleval juhul on komisjon nõudnud, et kohtukulud jäetaks Prantsuse Vabariigi kanda, samas kui viimane on nõudnud, et kummagi poole kohtukulud jäetaks nende endi kanda.

107 Eelnevat arvestades ja kuna komisjoni hagi on rahuldatud vaid osaliselt, tuleb teha otsus, et kumbki pool kannab ise oma kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. **Kuna Prantsuse Vabariik keelas bioloogidel osaluse omamise rohkem kui kahes äriühingus, mis on loodud eesmärgiga hallata ühiselt ühte või mitut biomeditsiinilise analüüsi laboratooriumi, siis on Prantsuse Vabariik rikkunud talle EÜ artiklist 43 tulenevaid kohustusi.**

2. **Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.**

3. **Prantsuse Vabariik ja Euroopa Komisjon kannavad ise oma kohtukulud.**

Allkirjad